A zsámbéki „parasztegyetem”

Sokan emlékszünk még azokra az időkre, amikor a termelőszövetkezetek megalakítása után — a nagy átszervezést követően — pár hónap, vagy év elteltével a friss sütetű szövetkezeti vezetőknek gyakran javasolták, menj tanulni Zsámbékra. Nehéz is lenne megszámolni, hogy az elmúlt években hány Csongrád megyei, Szeged környéki mezőgazdaságban dolgozó szakember szerzett ott hasznos ismereteket. Mit érdemes tudni Zsámbékról, illetve a felsőfokú mezőgazdasági technikumról?

Kormányrendelet hívta életre 1962-ben. Feladatát abban jelölte meg, hogy a mezőgazdaság számára üzemgazdászokat képezzen. Természetesen a felsőoktatás megkezdése előtt Zsámbékon már igen jelentős hagyományai voltak a mezőgazdasági szakemberképzésnek, hiszen két évtizedig a termelőszövetkezeti vezetők bentlakásos oktatása, továbbá a könyvelőképzés is sikeresen folyt. Az intézmény felsőoktatási tevékenységében három fejlődési szakasz különböztethető meg. Az első 1962-től 1967-ig tartott. Az oktatási idő nappali tagozaton két, levelező tagozaton pedig három év volt. A tantervben közgazdasági jellegű tárgyak aránya 30—35 százalékot tett ki.

A második szakaszban a legfőbb jellemző az előzőhöz viszonyítva, hogy az oktatási idő nappali tagozaton három év, levelező tagozaton pedig három és fél évre emelkedett. A tantervi változás lehetővé tette, hogy az ökonómiai tárgyak 50 százalékos arányt képviseljenek. Két éve kezdődött a harmadik szakasz, amikor az intézményt a Gödöllői Agrártudományi Egyetemhez csatolták, és a felsőfokú mezőgazdasági technikumból az egyetem üzemgazdasági-üzemmérnöki szaka lett. Ez az átszervezés minden kétséget kizáróan a zsámbéki oktató-nevelő munka elismerését jelentette, s egyben újabb lehetőséget teremtett a mezőgazdasági üzemgazdász-képzés magasabb színvonalának megvalósításában. Az új tanterv az oktatás gyakorlatias jellegét tükrözi, aminek az előnye az, hogy a végzett hallgatók a vállalati környezetbe gyorsan beilleszkedtek.

A felsőfokú oktatás keretében eddig nappali tagozaton mintegy 500-an kaptak oklevelet. A végzett hallgatóknak több mint 90 százaléka mezőgazdasági termelőszövetkezetekben és állami gazdaságokban helyezkedett el. Az üzemgazdászok a gyakorlati idő letelte után is szívesen maradnak a közös gazdaságokban, ma már munkájukat egyre többre értékeli, és igénylik. Ez az anyagi megbecsülésben is kifejezésre jut. Okleveles üzemgazdászok első ízben 1964-ben kerültek ki Zsámbékról. Sem akkor, sem napjainkban elhelyezkedésük nem okozott problémát, a hallgatók három-négy munkahely közül választhattak. Különösen nagy az érdeklődés az üzemgazdászok iránt napjainkban. Ennek tulajdonítható, hogy az 1972—73-as tanévben a beiskolázási keretszám 50 főről 80 főre emelkedett.

Üzemgazdasági munkán a termelés méretének, szerkezetének optimális kialakítására, ezen belül egyes termelési folyamatok gazdaságosságának maximalizálására, valamint az üzemi szervezet, a gazdaságosan működő ágazatok kialakítására irányuló tervező, számító, elemző munkát értjük. E munka során előtérbe kerülnek olyan gazdasági kategóriák, mint az önköltség, a munkatermelékenység, a jövedelmezőség és az eszközhatékonyság. Ma már a vállalatvezetés, a közös gazdaságok ezeknek a mutatószámoknak a megismerését, alakulásuk értékelését, gazdasági hatásukat, mérlegelését nem nélkülözhetik az egyre produktívabbá váló termelésben.

Az üzemgazdászképzés nappali tagozaton három évig, levelező tagozaton négy évig tart. Megyénkből, s a szegedi tájból sok fiatal tanult Zsámbékon, jelenleg is mind az első évesek, mind a harmadévesek között találhatunk szűkebb pátriánkból valókat. Első évfolyamon tanul Barta János Magyarcsanádról, Borsos Mátyás és Szilvási Rozália Apátfalváról. Második évfolyamon Halász Imre Hódmezővásárhelyről. Különösen az utolsó éveseknél jó a szegedi táj aránya, hiszen Fekete László Pitvarosról, Fődi Imre Öttömösről, Kurucz Anna Mindszentről, Nagymihály István Zsombóról és Oltványi Magdolna Szegedről érkezett Zsámbékra. Sikeres államvizsga után remélhetőleg munkahelynek is a Szeged környéki gazdaságokat választják.

Sz. L. I.

Madách Imre 150 éve született

A szabadságharc elbukása után, az önkényuralom éveiben földönfutóvá lett mindenki, aki az ország függetlenségéért síkraszállt. Madách betegsége miatt nem foghatott fegyvert, de Tábori képek címmel lírai ciklust írt a nagy napokról. A leveretés így aztán nemcsak hazafias érzelmeiben, hanem személyében is sújtotta. További „bűne” Kossuth egyik titkárának rejtegetése miatt letartóztatták, és a pozsonyi Vízikaszárnya hírhedt börtönébe hurcolták. Az üregekre emlékeztető cellákban a talajból felszívódott nedvesség kivirágoztatta a penészt, és salétromból rózsákat rajzolt a durva falakra.

A jelesebb foglyokra különösen vigyáztak az osztrák zsoldban álló pribékek. Még leveleket is csak nagy huzavonával kaphattak. Száz idegen kézen ment át egy-egy hazai írás. A cenzorok a legártatlanabb szólásformákon is fennakadtak. Egyszer Madách sógornője, Bónis Sámuel 48-as koronaőr felesége, Darvas Erzsébet egy pörös üggyel kapcsolatban azt írta levelében, hogy „ezzel a dologgal azonban szőrmentében kell bánni...” Ez a szó nagy fejtörést okozott a fordító cseh prokolábnak. Mire utalhat ez a „szőrmente”? Talán valamit ki akarnak csempészni egy kabát bélésében? És a levelet nem adta át a címzettnek. Még a virágcsokrok is gyanúsak voltak: a vörös muskátliban, a fehér szegfűben és a zöld levelekben a nemzeti szín jelképét látták. Veres Pálné Beniczky Herminnek egyszer mégis sikerült átadnia Madáchnak egy bukétát, amikor férjével meglátogatta az írót a Vízikaszárnyában.

Egy év vizsgálati fogság után Madách Imrét kiengedték a börtönből, de rendőri felügyelet alatt maradt. Otthon, Csesztvén üres fészket talált. Felesége, Fráter Erzsébet elhidegült tőle, elhagyta a családi otthont. A sötét boltíves szobákban szomorú, komor élet kezdődött. A költő hónapokig teljesen elzárkózott a külvilág elől, begubózott bánatába. Később aztán egyre gyakrabban járt be Gyarmatra, Vácra és a Rétságra. Végigülte a duhaj éjszakai mulatozásokat, és a borgőzben, a rekedt énekszó, a festett arcú lányok között mind sivárabb lett a lelke.

Lejtőre került életének híre Veres Pálné csöndes vanyarci kuriájába is eljutott, a nagyműveltségű, finomlelkű háziasszony nagy szomorúságára. És Beniczky Hermin elhatározta, hogy megmenti Madách Imrét. A közelgő Pál-napja jó alkalomnak kínálkozott. Mivel a költő a legkorhelyebb társaság elől sem zárkózott el, nyilván nem utasítja vissza a meghívást egy névnapi lakomára? És Madách el is jött a baráti házba, de keserű és cinikus volt. Minden szavának éle a nők ellen irányult. „Szép tökéletlenségeknek, szeszélyből, sárból és bűnből összetákoltak”-nak mondta az asszonyokat. Sebző gúnnyal „szép állatok”-nak nevezte őket.

Veres Pálné ellenkezés nélkül hallgatta a költő kifakadásait. Azután megkérdezte tőle, hogy miért nem ír valami nagyobb munkát?

— Pedig telnék magától. Csak kísérelje meg! — biztatta.

Madách tagadólag ingatta a fejét.

— Tőlem már semmi sem telik. Én már meghaltam.

És amikor a háziasszony tovább nógatta, kifakadt:

— Ejh, ki tudna olyan komor odúban írni, alkotni, és a múzsákhoz fölemelkedni, mint az én magányos medvebarlangom? — És fejét kezére hajtva maga elé bámult.

Veres Pálné csüggedt szomszédjára nézett, majd kimutatott a tavaszi virágzásban pompázó kertre.

— Hát írjon itt! Látja, ez a kert most olyan, mint egy elveszett éden. Sétáljon ki, üljön le egy hangulatos helyre és fogadok, hogy egyremásra jönnek a gondolatok.

Így is történt. A vanyarci kert fái alatt fogant meg a költő fejében az „Ember tragédiája”-nak eszméje. Megvan a Madách-szoba, melyet a vanyarci kastélyban lakott az író, ahol papírra vetette nagy művét. A beavatottak szerint Beniczky Herminről mintázta Évá-jának csodálatos alakját. Arról az asszonyról, aki okosságával és gyengéd gondoskodásával visszaadta Madách Imrét, a magyar irodalomnak, az életnek és önmagának.

Csakis ilyen asszony ösztönözhette egyre újabb harcra az oly sokszor csalódott Ádámot és segíthette a sors csapásaitól összetört lelkű költőt abban, hogy mégegyszer megtalálja hitét, hogy ezekkel a szavakkal fejezze be nagy alkotását:

Ember, mondottam küzdj—
És bízva bízzál...

Boldog Balázs

János vitéz ráckevei volt?

Ráckevén, ha szóba kerül Petőfi Sándor, rögtön elmondják, hogy a költő modellje a János vitéz halhatatlan alakjához Horváth Nepomuk János, idevalósi legény volt. Az álmélkodó ember természetesen azonnal megkapja a magyarázatot is. Az 1770-es években született Horváth Nepomuk János szegénysorsú árva volt és mostohaapja bánásmódja elől menekülve csapot fel huszárnak. Itt hagyta szerelmét Iluskát is, Pillinger Ilonát, akinek sírja még most is látható a község temetőjében. A 16 éves János vitézül végig verekedte Európát, s Győrnél már alhadnagyként harcolt a franciák ellen. Egy évtizeddel később pedig huszárkapitányi rangban kísérte haza Rómába, a Napóleon fogságából szabadult VII. Pius pápát. Az Alpokon átvezető viszontagságos úton nyújtott védelemért a pápa Krisztus Rend gyémánt csillagával jutalmazta János kapitányt, s a rend vitézévé avatták. Ez a kitüntetés ma is látható a székesfehérvári egyházi gyűjteményben, ahol mint Ráckeve letétje szerepel. János kapitány a csatákból megtérve a Dunamenti községben telepedett le, s itt halt meg 1847-ben.

Való igaz, jó néhány adat és motívum hasonló Horváth Nepomuk János és a remek fantáziával alkotott eposz vitézének életében. S hogy nagy költőnk miként ismerhette meg János kapitány élete történetét, arra is szolgálnak adalékokkal a ráckeveiek. A Pápán tanuló Petőfinek és Jókainak iskolatársa volt Ács Károly, egy ráckevei bérlőcsalád gyermeke. Ács Károly is verselt már diákévei alatt, s valószínű innen az ismeretségük. A két költő egyébként találkozott 1843-ban Kecskeméten is, ahol Petőfi három hónapot töltött színészként, diáktársa pedig a jogtudománnyal ismerkedett. Ács Károly tehát itt, vagy még Pápán mesélhette el Horváth Nepomuk János kalandos életét Petőfinek, aki azután 1844 végén megalkotta remekművű eposzát.

Így magyarázza a ráckevei hagyomány a János vitéz keletkezését, de hogy mennyiben van igazuk, azt csak a kutatások dönthetik el.

Úszódokk

A leningrádi Zsdanov Hajógyárban épülő „Baltika” nevű úszódokk kompok és 12 ezer tonna vízkiszorítású hajók építését, javítását teszi majd lehetővé a partmenti vizeken vagy kinn a nyílt tengeren. Hossza 165, szélessége közel 40 méter. A dokkot 2000 kilowatt teljesítményű erőművel, gőzt és sűrített levegőt előállító berendezésekkel látták el. Három kazánja óránként 2,5 tonna gőzt szolgáltat. Az építési, javítási munkálatokat két, egyenként 15 tonna teherbírású daru könnyíti meg. A dokk alsó szintje 16,5 méterre süllyedhet a víz alá, megőrizve az úszótest stabilitását.

A hatalmas úszódokk első példányait elsősorban a tengerhajózási kompok gyártásához kívánják alkalmazni.

BERCZELI A. KÁROLY

Hullámsír

172.

Richter annyira belemelegedett a dologba, hogy a városi szertartás és mulatság után Pillich tanyáján is folytatni kívánta a lagzit, mégpedig az ízes szegedi szokások szerint, szórakoztató vőfélyrigmusokkal, menyasszonytánccal, s persze óriási kotla paprikással. „Das ist sehr interressant” — mondta több ízben is, s aztán hozzáfűzte, hogy „elvégre egy szem lányom van, hadd örüljön a nagy parádénak”.

Gábor maga is örült a döntésnek, már Etelka állapota miatt is, s megkérte Kremminger plébánost, hogy hirdesse ki őket, és soron kívül végezze el az egyházi szertartást, mert még mindig rendkívüli idők vannak, a jövő még mindig bizonytalan, s ilyenkor az Isten áldása különösen hatékony. Beteg apja óhajára még csak azt kéri, hogy az esküvőt ne keddre tűzzék ki, mert az alsóvárosi hiedelem szerint az nem szerencsés nap. Sem ő, sem Etelka nem hisz az ilyesmiben, de egy haldokló kérését illik meghallgatni. A leány valóban kételkedett a mágikus erők befolyásában, de a gyerek már útban volt, s neki is érdekében állt, hogy minden ürügyet fölhasználva siettessék az egybekelést.

Az ég oly biztatóan ragyogott, hogy Gábor, miután megnyugtatta szüleit, s Matyi gondjaira bízta őket, s Pista közeli megérkezésével biztatta az öreg Pintért is, nyugodtan ment be Richterékhez, s az volt a szándéka, hogy csak este tér haza. Fáradt volt halálosan a sok nehéz testi munkától, s az idegtépő vigasztalásoktól és noszogatásoktól, de otthon a helyzet kissé javult, mert az a hír terjedt el a Felsővároson, hogy a Tandari-tanya is teljesen elpusztult, és a közben megjuhászodott Sándornak is nyoma veszett. Ezt többen meg is erősítették, különösen a szomszédok, akik sokat szenvedtek tőle, míg olyan féktelenül duhaj volt, s nemigen hittek megtérésében sem. Még az a gyanú is felmerült, hogy valaki segítette őt a víz alá nyomni, mikor a töltésen dolgozván megcsúszott és belezuhant a folyóba. De az ár oly sebesen száguldott akkor tova, s úgy ömlött a Fehér-tóba, hogy valószínűleg az fogja fölvetni a hulláját, ha a nagy háborgás lecsillapszik.

— Ott ögye mög a fene, ahun van — dörmögte Matyi, s utána boldogan vigyorgott, mert tudta, hogy Veronka így máris fölszabadul, s neki igent mondhat minden fenntartás nélkül. Gyerekesen vidám lett az óriás, akit a vágy már majd eleméztett Veron után, annyira, hogy éjjel is már csak róla álmodott, vagy rágondolt, s fogcsikorgató önkínzással tudta leküzdeni követelőző férfiasságát. A hír hallatára már föl is kapta volna mátkáját, hogy vigye a malomba, az ő dikójára, mely széles lóca volt csak, de gyékénnyel, szalmával megtömve, s befonva jobb volt a legpuhább ágynál is.

— Örülnöm kell ennek a halálhírnek — mondogatta Gábor is, némi szégyenkezéssel —, bár ez nem emberséges viselkedés. Hiszen a végén, azt mondják, egész tisztességesen dolgozott, nem volt rá panasz, de így az én szegény, csalódott húgom legalább végleg megszabadult tőle, s a válóper tortúrájától. Mihelyt valónak bizonyul a hír, egybekelhet a kedves Matyival, aki már így is majd fölfalja a szemével. Látszik rajta, hogy szenved az önmegtartóztatástól.

Ezeket már Etelkának mondta, míg bent ültek a szobában, s a leány új könyveit mutogatta meg neki. Néha a zongorához is lehuppant, s elpötyögtetett réhány operarészletet, vagy rövidebb szonátát, hogy eloszlassa a fiú nehezen oszló gondjait.

— Mi lesz anyámmal, ha apám meghal? — tűnődött tanácstalanul.

— Magunkhoz vesszük. A lakás olyan nagy, hogy ő is elfér benne — válaszolt Etelka.

— Anyám nagyon szeret téged, de erről hallani sem akar. Ő tudja, hogy nekünk már más az életfelfogásunk.

— Ha elunja magát, talán megtörik. Ő biztosan nem lesz „anyós”. Csupa szív és megértés.

Közben Juci asszony is ott serénykedett, sürt-forrt köröttük, Gábort már tegezte, s hozta a jó falatokat, hogy jól tartsa a kedves vőlegényt, aki a sok kubikolástól és zsákhordástól alaposan lesoványodott. Az ebéd is pompásan sikerült, csirkepörköltet ettek, galuskával, s Gábornak, aki beteg apja miatt is sokat virrasztott, megengedték, hogy elvonuljon a hálószobába, s egy kicsit aludjék is.

— Rád fér, drágám — csókolta meg Etelka, most már nyíltan, minden szemérmeskedés nélkül.

S Gábor nem sokáig kérette magát, s elnézést kérve, hogy máris ilyen „férji” módon viselkedik, valóban elvonult, s néhány perc múlva ájult, mély álomba zuhant.

Richter is, Juci asszony is nagyon meg volt elégedve a fiúval, s bár jobb szerették volna, ha tanulmányai elvégzése után kötnek házasságot, nem akadékoskodtak, pénzük bőven volt, s őszintén örültek, hogy egyetlen lányukat ilyen jól el tudták helyezni.

(Folytatjuk.)